

Preventivní program školy

Dětský diagnostický ústav, středisko výchovné péče a základní škola, Liberec

Vychází ze Školního vzdělávacího programu pro základní vzdělávání DDÚ Liberec a SVP Liberec a Most (program „Škola pro život“)

Platnost od: 2. 9. 2024

Evaluace do: 1. 9. 2025

ZÁKLADNÍ ÚDAJE

Název	Dětský diagnostický ústav, středisko výchovné péče a základní škola, Liberec
IČO	46748083
Ředitel Mgr. Bc.	Mgr. Bc. Vladimír Brebta
Školní metodik prevence	Mgr. Eva Slavíková
Adresa školy	U Opatrovny 3, 460 01 Liberec
Zřizovatel	MŠMT
Počet tříd	8 (žáci 1.-9. tříd)

1. Východiska

Specifika prevence ve školském zařízení pro výkon ústavní nebo ochranné výchovy a pro výkon preventivně výchovné péče

Preventivní působení ve škole, která je součástí školského zařízení pro výkon ústavní nebo ochranné výchovy a pro výkon preventivně výchovné péče (ve smyslu Zákona 109/2002 Sb. o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních ve znění pozdějších předpisů), jsou poněkud odlišné od metodika na běžné základní škole. Odlišnost spočívá hlavně ve čtyřech oblastech:

- Žáci jsou umístováni do školy při DDÚ ve většině případů právě proto, že se v jejich chování již vyskytly nežádoucí projevy. Při práci s těmito dětmi se tedy zpravidla jedná již o sekundární prevenci, zaměřenou na mírnění následků nežádoucích projevů chování.
- Žáci neodcházejí po skončení vyučování domů, do rodiny, ale zůstávají v zařízení na nepřetržitém pobytu, tj. odpoledne i v noci. V tomto čase jsou v péči dalších pedagogických pracovníků. Preventivní působení na žáka se tedy děje v rámci ucelené struktury všech odborných pracovníků DDÚ, jejichž součástí je právě i metodik prevence.
- Každý učitel školy při DDÚ musí být vzdělán v oblasti speciální pedagogiky, na základě čehož je schopen samostatně uplatňovat prvky preventivního působení ve své práci.
- Systém preventivního působení na žáka spočívá ve výchovně vzdělávacím a terapeutickém procesu, v němž každé dítě má své kmenové pracovníky (třídního učitele, skupinové vychovatele, etopeda a psychologa), s nimiž se účastní se individuálních a skupinových terapeutických aktivit. Tyto aktivity, které na běžné škole pomáhá zajišťovat právě metodik prevence, jsou ve škole při DDÚ stálou součástí každodenního působení na dítě. Jedná se zejména o tyto aktivity:
- V rámci školy je do školního vzdělávacího programu zařazen předmět KOMUNIKACE (náplň předmětu viz. Školní vzdělávací program ZŠ při DDÚ Liberec Škola pro život).
 - V rámci celkového působení na žáka jsou do programu zařazeny následující aktivity:
 - Individuální přístup učitele ke každému žákovi.

- o Individuální rozhovory žáky s etopedem či psychologem.
- o Komunita, což je pravidelné setkání všech dětí, ředitele DDÚ, pedagogických i nepedagogických pracovníků DDÚ, je otevřená všem zaměstnancům i hostům DDÚ (obsah a pravidla komunity – viz. Vnitřní řád DDÚ).
- o Týdenní hodnocení chování (obsah hodnocení – viz. Vnitřní řád DDÚ).
- o Skupinové sezení (obsah skupinových sezení – viz. Vnitřní řád DDÚ).
- o Úzká spolupráce s rodiči, prvky rodinné terapie a rodinná sezení. Pravidelné kontakty žáků s rodiči, spoluvytváření pravidel pro několikadenní pobyty dětí u rodičů a následný monitoring jejich dodržování. U dětí s exponovanou anamnézou jsou po návratu prostřednictvím pediatra aplikovány testy na požití návykových látek.

Ve smyslu výše uvedených skutečností má metodik prevence ve škole, která je součástí školského zařízení pro výkon ústavní nebo ochranné výchovy a pro výkon preventivně výchovné péče hlavně následující úkoly:

- Vypracovává Preventivní program školy, vede si v elektronické podobě Deník metodika prevence.
- S ohledem na skutečnost, že výrazným prvkem prevence je zlepšování systému vzdělávání a postupné prosazování systému celoživotního vzdělávání, zajišťuje metodik motivaci žáků k dalšímu studiu a spolupodílí se na posílání přihlášek k tomuto studiu.
- Účastní se schůzek s oblastní metodičkou prevence, o aktuálních změnách informuje kolegy.
- Komunikuje s dalšími spolupracujícími zařízeními a organizacemi v oblasti prevence.
- Spolu se zástupcem ředitele za školu informuje o možnostech dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků a o vzdělávacích akcích v blízkém okolí pro žáky.

2. Prevence sociálně patologických jevů ve školském zařízení pro výkon ústavní nebo ochranné výchovy a pro výkon preventivně výchovné péče

Základním principem prevence sociálně patologických jevů a zároveň dlouhodobý cíl prevence v DDÚ je výchova dětí ke zdravému životnímu stylu a k osvojení pozitivního sociálního chování. U žáků, kteří byli do našeho zařízení umístěni právě kvůli rizikovému chování, je snahou zamezit prohlubování tohoto chování a minimalizovat jeho dopady.

Z dlouhodobých cílů vycházejí cíle krátkodobé, kterými jsou:

- umožnit žákům zažít pocit úspěchu ve škole a celkově zažít pocit bezpečí a pozitivního přijetí
- nabídnout možnosti alternativního trávení volného času oproti aktivitám, které u žáků vedly k rizikovému chování
- pomoci vytvořit perspektivu do budoucna a představu o dalším směřování
- informovat žáky o tom, na koho se lze obrátit v krizových situacích spojených s rizikovým chováním, a o možnostech, jakým jiným způsobem mohou dané situace řešit

Žáci přichází do školy při DDÚ na základě rozhodnutí soudu s tím, že některá z uvedených oblastí je již v jejich vývoji narušena. V tomto případě je cílem výchovně vzdělávacího působení

náprava chování žádoucím směrem. Děje se tak budováním optimálního klimatu školy a optimálních sociálních vztahů, zvyšováním sociální kompetence dětí a rozvojem takových dovedností, které by mohly vést k odmítání všech forem sebedestrukce, projevů agresivity a porušování zákona.

Prevence soc. patologických jevů u dětí představuje aktivity ve všech oblastech prevence:

- násilí a šikanování,
- záškoláctví a školního neúspěchu,
- kriminality, delikvence, vandalismu a jiných forem násilného chování,
- ohrožení mravnosti a ohrožování mravní výchovy mládeže,
- xenofobie, rasismu, intolerance a antisemitismu,
- užívání návykových látek (včetně opomíjeného alkoholu a kouření), anabolik, medikamentů a dalších látek,
- virtuálních drog (netolismu) a patologického hráčství (gambling), diváckého násilí.
- komerčního sexuálního zneužívání dětí,
- syndromu týraných a zneužívaných dětí
- sekt a sociálně patologických náboženských hnutí.

U žáků školy při DDÚ je třeba tyto oblasti rozdělit do dvou skupin:

- A) Sociálně patologické jevy, se kterými se žáci setkali před svým umístěním do DDÚ a pro něž jim bylo nařízeno předběžné opatření, ústavní či ochranná výchova.
- B) Sociálně patologické jevy, se kterými se žáci mohou setkat během svého pobytu v DDÚ. Právě na tyto jevy se zaměřuje tento preventivní program.

Školní práce v našem zařízení je postavena na dvou základních principech. Na respektu k potřebám jednotlivce (žáka stejně jako učitele) a na komunikaci a spolupráci uvnitř školy mezi žáky navzájem, mezi žáky a učiteli, eventuálně mezi ostatními pracovníky DDÚ a žáky. Žákům je důležité vysvětlit, že pro jejich budoucí život je důležitá nejen svoboda (možnost dělat si v rámci podmínek „co chci“), ale i odpovědnost za své chování a zachovávání pravidel, spravedlnost, spoluúčasť a spolupráce. To se děje díky propracovanému systému pravidel a hodnocení (viz. Vnitřní řád DDÚ).

Během pobytu v DDÚ jsou děti celým odborným týmem vybavovány základními kompetencemi prevence v rámci podpory zdraví a zdravého životního stylu:

- zvyšování sociální kompetence – rozvíjení sociálních dovedností, které napomáhají orientaci v sociálních vztazích, odpovědnosti za chování a uvědomění si důsledků jednání
- posilování komunikačních dovedností – zvyšování schopnosti řešit problémy, konflikty, adekvátní reakce na stres, neúspěch, kritiku
- vytváření pozitivního sociálního klimatu – pocitu důvěry, bez nadměrného tlaku na výkon, práce ve skupině vrstevníků, vytvoření atmosféry pohody a klidu, bez strachu a nejistoty
- formování postojů ke společensky akceptovaným hodnotám – pěstování právního vědomí, mravních a morálních hodnot, humanistické postoje apod.

Metody k tomu využívané v rámci výuky i na již popsaných individuálních a skupinových aktivitách (tedy ve všech aktivitách DDÚ) jsou například: □ diskuze,

- řešení problémů a konfliktů prostřednictvím komunitního kruhu,
- hry s terapeutickými prvky – simulační hry, prožitkové hry, hraní rolí, hry s prvky dramaterapie, muzikoterapie, arteterapie,
- nácviky konkrétních situací,
- nácviky verbální a nonverbální komunikace,

- rodinná sezení a pobyty doma,
- zátěžové pobyty,
- nácviky pozitivního způsobu trávení volného času,
- v neposlední řadě naprosto jednoznačný a ke všem spravedlivý hodnotící systém a výhody, popřípadě nevýhody, které z něj pro děti vyplývají.

Prevence sociálně patologických jevů je součástí platných učebních osnov školního vzdělávacího programu naší školy „Škola pro život“.

Preventivní témata jsou nejčastěji frekventována v následujících předmětech:

- Občanská výchova
- Komunikace
- Bezpečnost a výchova ke zdraví
- Přírodověda, přírodopis
- Chemie
- Tělesná výchova
- Výtvarná výchova a pracovní činnosti
- Práce na PC

V rámci výuky jsou probírána a uplatňována následující témata související s prevencí:

Občanská výchova, Bezpečnost a výchova ke zdraví, Komunikace:

- oblast zdravého životního stylu – výchova ke zdraví, osobní a duševní hygiena, oblast sociálně právní – právní aspekty sociálně patologických jevů, postoj společnosti k společensky nežádoucím jevům, práva dítěte apod.,
- formy komunikace, sociální dovednosti a kompetence,
- důležitost vzdělání, motivace ke vzdělání,
- asertivní chování, přijímání a udělování pochval i kritiky,
- rodina a její správné fungování,
- bezpečnost při práci a požární ochrana apod.
- **Prvouka, přírodověda, přírodopis, Chemie, Bezpečnost a výchova ke zdraví**
- biologie člověka, početí a narození dítěte,
- správná výživa,
- návykové látky a jejich škodlivý vliv na organismus.
- **Tělesná výchova**
- význam pohybových aktivit pro zdravotní životní styl i pro smysluplné trávení volného času,
- zdravá soutěživost a spolupráce při hře.
- **Výtvarná výchova a pracovní činnosti**
- význam výtvarných a pracovních činností pro smysluplné trávení volného času,
- spolupráce při činnostech,
- bezpečnost při práci

Všeobecně však platí, že zkušenosti pedagogové naší školy dokáží konkrétní témata prevence uplatnit v jakémkoliv předmětu. Je třeba k tomu znát nové metody práce, nebát se nabídnout osobní postoje a zkušenosti, se žáky vést dialog nikoli monolog, konkrétní situace předvést prakticky apod. Uvědomujeme si známé pravidlo: naučíme se 20% toho, co vidíme a slyšíme, 40% toho, o čem diskutujeme, 80% toho, co děláme, a 90% toho, co se pokoušíme naučit druhé.

Důležité je rovněž to, že učitelé umí pracovat s nechtí žáků. Vyvíjejí aktivity, které nepřinášejí okamžitý viditelný výsledek, ale s jejichž pomocí se snaží tuto nechuť překonávat a nabízet žákům další nové a nové podněty a aktivity.

Programy, na rozdíl od běžných základních škol, zasahují oblast zhruba dvou měsíců, po které dítě zpravidla v DDÚ zůstává. Základním předpokladem k maximální účinnosti programů je aktivní zapojení všech žáků třídy. Nezastupitelnou roli v celém programu má kvalitní práce třídního učitele. K tomu napomáhá i úprava rozvrhu tak, aby byl třídní učitel v pravidelném kontaktu se žáky (tj. každý den má ve své třídě hodinu).

3. Opatření při výskytu drog, násilí, šikany a dalších nežádoucích jevů ve škole a strategie předcházení školní neúspěšnosti

3.1 ŠIKANA

Postup při šikaně v DDÚ:

Vzhledem ke krátkodobosti pobytu dětí v DDÚ a systému pravidel, ve kterém se děti pohybují, se setkáváme spíše s chováním, které vykazuje znaky šikany, nikoli šikanou jako takovou.

Šikana je velmi náročný problém k řešení. Neodborný zásah v problematice šikany může být velkým zlem, může ještě více poškodit oběť nebo posílit a zhoršit šikanování.

V žádném případě nelze nechat děti, aby řešily problém samy mezi sebou. Falešná solidarita, snaha nebýt „bonzák“, strach a mnoho jiných faktorů ze strany dětí brání často tomu, aby šikana byla odhalena učiteli či jinými dospělými. Výhodou je vždy navázaný vztah dítěte k někomu z dospělých a důvěra v něj (například k psychologovi, etopedovi apod.) Důležitým pravidlem je, aby si každé z dětí zařídilo, že se ho tu nikdo nemusí a nebude bát.

3.1.1. Postup při odhalování a řešení šikany

1. Pedagogický pracovník konfrontuje svoje poznání či podezření s dalšími odbornými pracovníky.
2. Některý z kmenových pracovníků skupiny, které se podezření týká, se pokusí nalézt vhodné svědky.
3. Psycholog nebo etoped provede individuální rozhovor s dětmi – svědky, případně konfrontační rozhovory se svědky - spolužáky (nikoli však konfrontace obětí a agresora). **Udělá stručný zápis a nechá ho svědkům podepsat.** Vyžádá si příslib mlčení, aby se informace o šetření nedostaly k agresorovi, eventuálně svědky od agresora vhodnou formou oddělí do jeho výslechu.
4. Psycholog nebo etoped vyslechne oběť, zaručí jí diskrétnost ohledně poskytnutých informací.
5. Psycholog, etoped, eventuálně další pedagogický pracovník (dvě osoby) provedou rozhovor s agresorem. Udělají stručný zápis, i když agresor vše popírá, a dají ho agresorovi podepsat. Tento zápis podepíše i přítomní dospělí. Jde-li o více pachatelů, je vhodné soustředit se na rozpory ve výpovědích. Rovněž je vhodné, aby agresor nedostal před výslechem signály, že se něco děje, a výslech byl pro něj překvapením.
6. Následně je situace oznámena skupině eventuálně všem aktuálně umístěným dětem, sdělí jim i jak byl agresor potrestán.
7. Kmenoví pracovníci sledují dále situaci ve skupině, hlavně oběť i agresora.
8. O situaci bude proveden záznam podrobný zápis do Fosteru.

3.1.2. Postup při otevřené fyzické agresi skupiny osob vůči oběti

1. Kterýkoli pracovník školy nebo školního zařízení, který by se stal svědkem tohoto násilí, okamžitě zasáhne a zachrání oběť. Agresor je sankcionován bodovým ohodnocením (viz.Vnitřní řád).
2. Další postup je stejný jako v předchozím odstavci.

3.2. VÝSKYT DROG

Specifika otrav u různých návykových látek

Alkohol

U těžších otrav je nebezpečí vdechnutí zvratků nebo zástavy dechového centra.

Marihuana a hašiš

Časté jsou úzkostné stavy. Osoba pod vlivem drogy může ublížit sobě nebo druhému. Po odeznění účinků drogy mohou přetrvávat duševní problémy. Halucinogeny (tripy) Pod vlivem drogy mohou postižení jednat velmi agresivně, nesmýšlně a nebezpečně. Poměrně časté jsou úzkostné stavy a pocity pronásledování (pozor na pády z oken).

Pervitin

Riziko nesmýšlného a nebezpečného jednání. Úzkostné stavy, pocity pronásledování, někdy i halucinace. Opioidy (heroin)

Tlumivý účinek na dýchání. Časté je bezvědomí a zástava dechu. Účinky se někdy podobají těžké opilosti.

Těkavé látky (ředidla, rozpouštědla, lepidla)

Intoxikovaný je masivně cítit těmito látkami, při silné otravě může rychle dojít k zástavě dechu a bezvědomí.

3.2.1. Postup jsou-li u dítěte ve škole nalezeny nelegální drogy

Pracovník zařízení, který drogy objevil, zajistí jejich bezpečné odebrání a uložení na bezpečném místě.

Žák je hodnocen pěti černými body, tedy zákazem výhod. Pracovník popíše situaci do Fosteru.

Na nejbližší poradě odborných pedagogických pracovníků je situace projednána včetně východisek a navrhovaných opatření.

Pokud je dítě akutně intoxikováno, postupuje se dle bodu 3.2.2. Pokud je dítě pod vlivem drog, ale nejedná se o akutní otravu, postupuje se dle bodu 3.2.3. Pokud dítě nabízelo nebo dokonce distribuovalo drogu někomu dalšímu, postupuje se dle bodu 3.2.4.

3.2.2. První pomoc při akutní otravě ve škole

Intoxikovanému je nutno zajistit individuální péči a klidný prostor, nejprve učitel na nezbytně nutnou dobu, poté přivolat zdravotní sestru nebo službu konajícího vychovatele, který zdravotní sestru zastupuje.

V každém případě volat rychlou zdravotní pomoc (linku 155 či 112), doporučuje se popsat viditelné projevy (bezvědomí, poruchy dýchání, agresivní stavy apod.). **Odklad přivolání lékařské pomoci může člověka vážně ohrozit na zdraví nebo životě; důvodem k okamžitému odbornému zákroku je i pouhé podezření z otravy.**

Pokud je prokázáno, že dítě drogy užilo (přizná se nebo vyšel pozitivní výsledek v testu prováděném pediatrem), je hodnoceno pěti černými body, tedy zákazem výhod. Učitel popíše situaci do Fosteru.

Na nejbližší poradě odborných pedagogických pracovníků je situace projednána včetně východisek a navrhovaných opatření.

První pomoc do příchodu sestry nebo příjezdu rychlé zdravotnické pomoci, je-li žák při vědomí:

- zamezit dalšímu požití drogy,

- pokud k intoxikaci došlo ústy (požitím drogy) - podat větší množství vody (případně s živočišným uhlím, je-li po ruce), eventuálně vyvolat zvracení, nepodávat povzbuzující nápoje (černou kávu, čaj, kolu), zdá-li se nám, že je žák v útlumu, ani nepodávat mléko na „spravení žaludku“,
- zajistit nepřetržitý dohled v klidné místnosti (větrat, ale nenechat prochladnout !),
- ošetřit případná zranění,
- jde-li to, tak získat informace o zneužitě látce a předat je přivolanému lékaři (eventuálně mu zabavenou látku odevzdat).

Obecná pravidla pro kontakt s intoxikovaným:

- Hovořit klidně, pomalu, zřetelně, tichým hlasem a v hlubší hlasové poloze, používat krátké věty, ty formulovat jasně a srozumitelně, aby si je intoxikovaný nemohl vyložit jinak.
- Logické argumenty a slovní obsah nemívají u intoxikovaných valný význam, při otravě návykovými látkami a alkoholem nelze příliš spoléhat na komunikaci s poškozeným.
- Pokud je však intoxikovaný ve stavu deprese, bojí se halucinací apod. hovořit s ním co nejvíce nenechat ho pohroužit se do svých vlastních myšlenek. Neustále ho hovorem nebo jiným způsobem vracet zpět do reality a ujišťovat ho, že je v pořádku a všechny nepříjemné halucinace a stavy brzy pominou.
- Řešit jen aktuální situaci, nepřipomínat intoxikovanému jeho minulé či současné osobní problémy.
- Snažit se projevovat intoxikovanému empatii (nikoli však lítost), zejména v případech silnějších depresí či úzkosti.
- V přítomnosti intoxikované osoby nehovořit s žádnou třetí osobou tak, aby tomu nemohl intoxikovaný rozumět a nabýt dojmu, že se děje "něco" za jeho zády.
- Přístupovat k intoxikovanému opatrně v úhlu jeho pohledu, nikoli zezadu nebo ze strany, pokud není nutný fyzický kontakt s ním (přidržet ho, aby si neublížil) nepřístupovat k němu příliš těsně.
- Komentovat to, co právě děláte, nebo chcete udělat (např. „teď si sednu na židli....nebude ti to vadit?.....“).
- Intoxikovaní (zejména drogami) často prudce reagují na neverbální komunikaci; je vhodné pokud možno vyhnout se prudkým pohybům
- V žádném případě intoxikovaného do ničeho nenutit proti jeho vůli ani ho nijak neomezovat. Je však nutno zajistit jeho bezpečnost, zabránit zranění či úmyslnému sebepoškození (mohou se objevit i sebevražedné tendence).

První pomoc do příchodu sestry nebo příjezdu rychlé zdravotnické pomoci, není-li žák při vědomí:

- nikdy nepodávat nic ústy, nesnažit se vyvolávat zvracení,
- položit postiženého do stabilizované polohy na bok, aby nezapadl jazyk,
- při zástavě dechu uvolnit dýchací cesty,
- zajistit nepřetržitý dohled v klidné místnosti (větrat, ale nenechat prochladnout !),
- pokud se incident stane ve třídě, poslat žáky do jiné místnosti,
- ošetřit případná zranění,
- opatřit informace o látce, která byla požitá a předat ji přivolanému lékaři.

3.2.3. První pomoc při jednání s dítětem s abstinenčními příznaky či ve změněném psychickém stavu vlivem drog (tedy nikoli při akutní otravě) ve škole

Pokud je zjištěno (rozhovorem s dítětem, po testování, podle příznaků), že dítě je pod vlivem drog, rozhoduje příslušný učitel po dohodě s etopedem či psychologem dítěte, zda je dítě zvladatelné mezi ostatními dětmi nebo je nutné ho oddělit od kolektivu a zajistit mu individuální péči nebo přivolat rychlou záchrannou pomoc

Zůstává-li dítě v kolektivu ostatních ve třídě, vyžaduje individuální přístup od všech učitelů, kteří s ním přijdou do styku:

- respektovat případný neklid a napětí, korigovat ho v klidu, s kolektivem ostatních dětí pracovat tak, aby nedošlo k vyhoceným situacím a projevům agresivity,
- respektovat případnou únavu a pospávání,
- zabránit klidným způsobem případnému sebepoškozování,
- v případě, že by se situace změnila a dítě pod vlivem drog nemohlo zůstat v kolektivu ostatních, zajistit mu individuální péči (přivoláním osoby, která se mu může věnovat).

Pokud je prokázáno, že dítě drogy užilo (přizná se nebo vyšel pozitivní výsledek v testu), je hodnoceno pěti černými body, tedy zákazem výhod. Učitel popíše situaci do Fosteru.

Na nejbližší poradě odborných pedagogických pracovníků je situace projednána včetně východisek a navrhovaných opatření.

3.2.4. Postup je-li dítě je přistiženo při prodeji nebo rozdávání drog ve škole

Pracovník zařízení, který dítě při rozdávání drog přistihl, zajistí bezpečné odebrání a uložení drog na bezpečném místě. **Sepíše záznam o případu, ve kterém uvede případné svědky a nechá zúčastněným zápis podepsat.**

Dotyčný žák je hodnocen pěti černými body, tedy zákazem výhod. Učitel popíše situaci do Fosteru.

Na nejbližší poradě odborných pedagogických pracovníků je situace projednána včetně východisek a navrhovaných opatření.

3.2.5. Postup při testování dětí na alkohol a návykové látky ve škole

Testování se provádí při podezření ze zneužití návykových látek. Testy provádí zásadně lékař (pediatr), k odběru žáka doprovází pověřený pracovník DDÚ.

3.2.6. Postup, svěří-li se dítě učiteli, že užívá drogy

Pokud je tato skutečnost o dítěti již známá, pracuje s ním v tomto smyslu jeho kmenový psycholog či etoped.

V případě, že je tato informace nová, je povinností učitele zapsat o tom záznam do Fosteru a upozornit příslušného psychologa nebo etopeda.

V rámci vyučovací hodiny po tomto sdělení zajistí učitel to, aby se dítě s braním drog „nevytahovalo“ před ostatními a aby dostalo v klidu jasnou a srozumitelnou zprávu, že braní drog je špatné.

Pokud sdělení bylo mezi čtyřma očima, musí být žákovi jasně řečeno, že nemůže zůstat tajemstvím mezi ním a učitelem. Žákovi může být nabídnuta pomoc ať již formou IR (záznam o rozhovoru nutno do Fosteru) nebo předelegováním tohoto rozhovoru na nějakou jinou osobu, které žák věří (zpravidla psycholog či etoped).

3.3. PÉČE O DÍTĚ NEZVLADATELNÉ BĚŽNÝMI PEDAGOGICKÝMI PROSTŘEDKY

Pro dítě nezvladatelné pedagogickými prostředky zajistí učitel individuální pedagogickou péči (psycholog, etoped, zástupce ředitele pro školu, asistent pedagoga, sociální pracovníce) na nezbytně nutnou dobu (i za cenu sloučení dvou méně početných tříd, jsou-li ve škole takové). V případě psychiatrické nezvladatelnosti je přivolána lékařská pomoc.

3.4. KRÁDEŽE

Drobnější krádeže ošetřeny terapeuticky. Pokud je zjištěn viník, je navíc ohodnocen bodově ve smyslu Vnitřního řádu DDÚ. Zároveň je proveden záznam do Fosteru.

Pozn.: K větším krádežím ve škole nedochází (ve smyslu školního řádu děti do školy nemohou nosit žádné předměty, které by rušily výuku, chodí v oblečení, které mají na sobě - jiné oblečení s sebou ve škole nemají, učebnice a většinu pomůcek zapůjčenu z DDÚ).

3.5. NIČENÍ MAJETKU

U úmyslného ničení majetku DDÚ se dítě podílí na uvedení do původního stavu (náhradě). O konkrétní formě rozhodne pověřený pracovník. Viník, je navíc ohodnocen bodově ve smyslu Vnitřního řádu DDÚ. Zároveň je proveden záznam do Fosteru.

3.6. ÚTĚK DÍTĚTE ZE ŠKOLY

V případě útěku dítěte ze školy či školní akce je postup následující:

- Zajistit případný únikový východ, aby nedošlo ke zranění či případnému útěku jiných dětí.
- S pomocí etopeda či někoho z učitelů se pokusit dítě najít v nejbližším okolí školy a za pomocí pedagogických prostředků ho přivést zpět.
- Pokud se dítě nepodaří nalézt, připravit si osobní údaje dítěte, fotografii, stručný popis jeho vzhledu i aktuálního oblečení a útěk dítěte ohlásit na Policii ČR (**telefon 974 467 100**).
- Ohlásit útěk telefonicky zákonnému zástupci žáka (pokud je jeho telefonní číslo k dispozici).
- **Vyplnit formuláře o útěku** žáka. Je-li útěk nedokonán z důvodu, že při něm došlo ke zranění dítěte, které chtělo utéct, je nejprve zajištěna zdravotní první pomoc.

3. 7. STRATEGIE PŘEDCHÁZENÍ ŠKOLNÍ NEÚSPĚŠNOSTI

Strategie předcházení školní neúspěšnosti vychází z vyhlášky č. 27/2016 Sb.

- Každý žák přichází do DDÚ z kmenové školy, která by měla poskytnout našemu zařízení individuální vzdělávací plán. Tím je zajištěno, že i přes změnu zařízení může žák beze změn pokračovat v tematickém plánu kmenové školy. Zároveň je vzděláván vzhledem ke svým možnostem a schopnostem. IVP a další dokumentace z kmenové školy je tedy základním kamenem vzdělávání žáka v DDÚ.
- Po při příchodu do školy v DDÚ žák prochází vstupními testy, na základě nichž může pedagog posoudit, jak nastavit plán učiva po dobu pobytu. Ten je v průběhu doplňován a při odchodu dítěte vyhodnocen. Třídní učitelé také shromažďují příslušnou dokumentaci k dítěti a komunikují s kmenovou školou, aby zjistili, zda je dítě nadané nebo má naopak úlevy v učivu z důvodu problému diagnostikovaného školským poradenským zařízením. Celkový obraz o žákovi doplní v průběhu pobytu také kmenový psycholog, který třídního učitele informuje o výsledcích testů a o zjištěných

potenciálech či slabinách žáka. Zjištěné informace se taktéž promítají do individuálního vzdělávacího plánu. Správně provedená pedagogická diagnostika je základem pro to, aby žák i přes změnu školy dokázal snáze adaptovat a dosahoval nadále dobrých výsledků.

- V případě zjištěných nesrovnalostí (např. při podezření na nediagnostikovanou poruchu učení, zrakovou vadu aj.) nebo při selhávání žáka konzultuje třídní učitel v rámci mikrotýmu (psycholog, etoped, sociální pracovník a vychovatel) a společně se domluví na dalším postupu. Při podezření na smyslové vady může být žák objednan zdravotnicí k lékaři.
- U žáků se sociálním znevýhodněním a u žáků, kteří se dopustili záškoláctví, je kladen důraz na nácvik základních dovedností jako je sebeobsluha, pracovní návyky a hygienické návyky při psaní a čtení. Žáci jsou vedeni k sebereflexi a odpovědnosti. Ve spolupráci s etopedem si kladou cíle, kde by se chtěli zlepšit, a to jak v domácí přípravě, tak v určité školní dovednosti. Pedagogové se snaží děti motivovat poukazováním na úspěchy a na možnosti využití nabytých dovedností a schopností v každodenním životě i při budoucím směřování.
- Pokud žák selhává i nadále, je mu nabídnuta pedagogická podpora. Její podoba se odvíjí od konkrétního případu a mohou do ní být ve výsledku zapojeni i další odborníci (etoped, psycholog nebo vychovatel). Zákonní zástupci jsou informováni o prospěchu žáka na pravidelných třídních schůzkách.

4. Minimální preventivní program / Preventivní program školy 2024/25

4. 1 Charakteristika školy při DDÚ

Škola je součástí školského zařízení pro výkon ústavní nebo ochranné výchovy a pro výkon preventivně výchovné péče. Je úplnou školou s 1. až 9. postupným ročníkem. Systém výuky je „malotřídní“, tzn. že v každé třídě se vyučuje několik oddělení (zpravidla několik ročníků, žáci se speciálními vzdělávacími potřebami i bez nich apod.).

Škola poskytuje základní vzdělání žákům, kteří se vyučují podle ŠVP základního vzdělávání Škola pro život, včetně žáků se speciálními vzdělávacími potřebami, a to i žáků s minimálními výstupy vzdělání. Vzhledem k tomu, že jsou ke studiu přijímáni žáci, kteří zůstávají ve své kmenové škole, vyučují se na základě individuálních vzdělávacích plánů, které jsou tvořeny na základě vědomostí jednotlivých žáků a ve spolupráci s kmenovou školou.

4. 2 Analýza výchozí situace

V loňském školním roce se výrazně zvýšil počet úteků dětí ze zařízení – jejich počet dosahoval 150, a to včetně hlavních prázdnin, kdy byly útky četnější. V celkovém počtu ale figurují i situace, kdy se dítě bez dovolení vzdálí od skupiny a posléze se samo vrátí. I přesto se ale jedná o dvojnásobný počet případů oproti minulému roku (detailní výpis viz. Výroční zpráva sociálních pracovníků). Děti, které se úteků dopouštějí, ale obvykle mají tento typ rizikového chování již v anamnéze a jsou oproti dřívějšímu do DDÚ umisťovány výrazně později než tomu bylo v minulých letech. Rizikové chování proto u nich bývá už plně rozvinuto (je opakované a zafixované), preventivní zásahy ze strany pracovníků se pak už jen zužují na snahu zabránit opakování útěku, případně na poukazování na dopady a důsledky nezodpovědného jednání.

S výše zmíněným problémem souvisí také záškoláctví. Žáci často přicházejí s vysokým počtem neomluvených hodin a výukově selhávají ve své kmenové škole. Preventivním opatřením zde je již samotný systém a řád DDÚ a také fakt, že se jedná o pobytové zařízení, jehož je škola součástí.

V loňském roce byl také vyšší počet klientů, kteří přišli v minulosti do kontaktu s drogami, ať již jako uživatelé, distributoři nebo dokonce výrobci. Stejně jako v případě úteků je to většinou problém, se kterým tyto děti přicházejí. Každý případ je řešen individuálně zejména pod etopedickým vedením.

Projevy agresivního chování, ať už verbálního či fyzického, byly vždy řešeny individuálně za spolupráce celého týmu odborníků. Právě díky provázanosti péče o klienty a kooperaci všech pracovníků se tyto potíže dařilo zvládat.

4. 3 Cíle

Cílem preventivního programu DDÚ je vést děti ke zdravému životnímu stylu. Vzhledem k tomu, že mnoho dětí již přichází s projevy rizikového chování a některé se s podobnými projevy chování nesetkaly vůbec, a že nelze dopředu předvídat počet a skladbu dětí ve školním roce, plánované aktivity jsou vybírány hlavně z oblasti

nespecifické prevence. Klientům jsou nabízeny různé možnosti smysluplného trávení volného času jako alternativa k závadovému chování.

Velký důraz je kladen také na osobnostní rozvoj, schopnost zdravé komunikace a prožití úspěchu – jak ve škole, tak v osobním životě.

Konkrétní cíle, které jsou naplňovány po celou dobu pobytu dítěte v DDÚ, jsou rozepsány níže.

Dlouhodobé cíle

- Dítě je schopno popsat alespoň rámcově důvody svého umístění (má náhled)
- Dítě si uvědomuje následky svého chování, osoby, které svým jednáním poškozují
- Dítě si vybuduje vlastní mechanismy zvládnání krizových situací, je schopno seberegulace
- Dítě chápe svou sounáležitost se skupinou, nalezne svůj možný přínos pro společnost
- Dítě chápe hodnotu rodiny a má zájem budovat rodinné vazby
- Dítě zná zásady zdravého životního stylu a uvádí je v život
- Dítě umí jmenovat rizika užívání návykových látek či sociálních sítí
- Dítě zná činnosti, kterými je žádoucí vyplňovat volný čas
- Dítě je schopno rozpoznat patologické jednání a vymezit se vůči němu
- Pedagogové a vedení podporují intenzivní komunikaci napříč personálem
- Pedagogové a vedení diskutují nové trendy v oblasti prevence
- Pedagogové vytvářejí ve vyučovacích hodinách takové situace, aby v nich každé dítě mohlo zažít pocit úspěchu
- Rodiče dětí si uvědomují svou roli v životní situaci dítěte
- Rodiče dětí jsou ke svým potomkům otevřenější, hledají nové výchovné postupy
- Rodiče dětí vnímají DDÚ jako spolupracující organizaci, nikoliv jako nepřítel

Krátkodobé cíle

- Dítě umí udržovat pořádek ve svých osobních věcech
- Dítě je schopno každý den objektivně hodnotit své chování
- Dítě nachází motivaci setrvat v zařízení a spolupracovat
- Dítě si plní povinnou školní docházku
- Dítě dosáhne úspěchu ve školních či mimoškolních aktivitách
- Dítě zná různé zvyky jiných kultur, setká se s kulturní rozmanitostí
- Dítě zná základy etiky a etikety

- Pedagogové se navzájem informují o všech důležitých informacích
- Pedagogové zprostředkovávají dětem kontakt s rodinou
- Pedagogové vedou děti k objektivnímu sebehodnocení
- Pedagogové jdou dětem příkladem, inspirují je ve zvládnání rizikových situací
- Vedení naslouchá pedagogům a vytváří přívětivé pracovní prostředí

Aktivity

Stanovené cíle jsou naplňovány mnoha způsoby během celého školního roku. Témata prevence z oblasti sociálně-patologických jevů se objevují v mnoha předmětech, především však předmětech Občanská výchova, Bezpečnost a výchova ke zdraví a Komunikace. Žáci jsou seznamováni s tématy: závislosti a návykové látky, šikana, projevy rasismu, xenofobie a antisemitismu, rizikové sexuální chování, poruchy příjmu potravy a rizikové chování v dopravě. Pedagogové podávají témata citlivě a srozumitelně vždy vzhledem ke skladbě dětí a jejich předchozích zkušenostech.

V tomto školním roce se uskuteční každoroční akce: fotbalový turnaj mezi zařízeními ústavní péče, sportovní akce pro děti (lyžování, cyklistické výlety) nebo např. zátěžové pobyty. Díky spolupráci s hokejovým klubem Bílí tygři mohou děti navštěvovat hokejová utkání. Děti se během školního roku (mimo prázdnin) mohou setkávat a komunikovat na pondělním komunitním setkání a během pátečního hodnocení. Prostor k diskusi, vyjadřování svých přání, sebereflexi a diskusi o aktuálních problémech v jednotlivých skupinách nabízí také předmět Komunikace a sezení s psychologem a etopedem. Obě aktivity probíhají každý týden. Děti se mohou svěřit komukoli z personálu DDÚ anebo napsat anonymně do schránky důvěry.

Další mimořádné aktivity se týkají seznamování se s tradicemi. Děti prožívají tradiční vánoční a velikonoční atmosféru, aktivně se účastní příprav, jsou seznamovány s důvody, proč se svátky slaví. V odpolední programu navštěvují trhy (na něž připravují vlastní výrobky), vaří a pečou jídla pojící se s danými svátky. Během školního roku jsou seznamovány se státními svátky, významnými českými osobnostmi a událostmi. Tato témata jsou často zpracována pomocí projektů, které zasahují do několika vyučovacích předmětů zároveň.

Osobnostní rozvoj každého dítěte je podporován bodovým systémem DDÚ a fázemi, do nichž může dítě postupovat během pobytu. Klienti jsou tak vedeni k sebehodnocení a mohou si nastavovat také vlastní cíle. Ty jsou vypracovávány a později vyhodnocovány většinou s etopedem, ale ne zřídka i s učiteli nebo psychology.

Dětem jsou během celého roku nabízeny volnočasové aktivity dle aktuální nabídky města Liberce a okolí. V odpoledních hodinách pobývají děti často v přírodě, ať už na školní zahradě s hřištěm nebo vycházkách po okolí a výletech.

V průběhu roku bývá vytvářena také speciální skupina dětí, která má upravený režim simulující rodinné prostředí. Může se nacházet buď na hlavní budově DDÚ, anebo na odloučené budově v ulici Hlávková. Děti se zde učí sebeobsluze a starosti o domácnost. Pokud děti bydlí na odloučené budově, je součástí učení se nových dovedností i nácvik samostatného dojíždění do školy.

V případě zájmu mohou děti také docházet na kroužek hry na kytaru a je zde také možnost účastnit se arteterapeutických sezení, jejichž součástí je docházení do keramické dílny.

Evaluace

Nastavení parametrů evaluace je v našem zařízení velmi obtížné. Během školního roku nelze děti provázet žádným dlouhodobým programem a nelze se spolehnout na to, že se vytvoří stálá skupina žáků na delší časové období. Problémy žáků jsou velmi různorodé, počet žáků se v jednotlivých skupinách neustále mění a ne každý program primární prevence je vzhledem k anamnéze dětí vhodný.

Hlavním sledovaným parametrem jsou individuálními vzdělávacími plány, jež jsou důležitým nástrojem v předcházení školní neúspěšnosti. Vzhledem k tomu, že velká část dětí má, jak již bylo zmíněno výše, potíže s plněním školní docházky, je zásadní, aby byly děti motivovány ke školní práci a zažívaly pocity úspěchu.

Evaluace se také bude týkat výskytu rizikového chování, především útěků a návratů dětí s pozitivním testem na návykové látky.

Minimální preventivní program je platný od 2. 9. 2024.

Vypracovala: Mgr. Bc. Eva Slavíková, metodička prevence

Mgr. Bc. Vladimír Brebta, ředitel Dětského
diagnostického ústavu, střediska výchovné péče
a základní školy Liberec